

VERKENNING LEVENSLOOP

Beleidsopties voor leren, werken, zorgen en wonen

Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, januari 2002

Utrecht, maart 2002

Aedes-Arcares Kenniscentrum Wonen-Zorg
J.P.J. Singelenberg

Nieuwe patronen

In de naoorlogse periode werd in het beleid uitgegaan van een standaardbiografie van burgers met drie levensfasen:

1. Jeugd
2. Volwassenheid
3. Ouderdom

In het laatste kwart van de 20ste eeuw zette een ontwikkeling in naar toenemende differentiatie van de levensloop van burgers: de keuzebiografie.

Voor velen geldt dat thans tenminste vijf levensfasen worden doorlopen:

1. Jeugd (0-15 jaar)
2. Jongvolwassenheid (15-30 jaar)
3. Volwassenheid (30-60 jaar)
4. Actieve ouderdom (60-80 jaar)
5. Afhankelijke ouderdom (80+ jaar)

De leeftijdsgrenzen geven slechts gemiddelden aan; kenmerkend zijn nu juist de vele afwijkingen van het gemiddelden. Bij een deel van de ouderen ontbreekt bovendien de vijfde levensfase: zij blijven tot aan de dood zelfstandig en actief.

Inzet voor anderen

Nieuw is de sterke aandacht in het rapport voor de drukke middelste levensfase (30-60 jaar) waarin werken, zorg en leren door velen gecombineerd worden en een tekort aan vrije tijd ontstaat. Daar tegenover staat een overschot aan vrije tijd in de tweede en vierde levensfase. Het rapport constateert een halvering van vrijwilligerswerk en mantelzorg in vijf jaar tijd en zoekt wegen om de inzet voor anderen (onbetaalde zorg) en voor het algemeen belang te stimuleren, maar ook om de arbeidsparticipatie vergroten die het draagvlak moet leveren voor de collectieve voorzieningen.

Voor het overige wil de overheid niet zozeer sturend als wel ondersteunend optreden: keuzevrijheid bieden bij de invulling van de eigen levensloop

Opties op het gebied van wonen en zorg

In het volgende worden vooral de concrete beleidsopties met relevantie voor wonen en zorg er uit gelicht.

De interdepartementale werkgroep ziet de bouw van levensloopbestendige woningen en de ontwikkeling van levensloopbestendige wijken als een belangrijke voorwaarde voor keuzevrijheid voor de burger, met name in de vierde en vijfde levensfase.

Voorgesteld wordt om de basiseisen van het consumentenkeurmerk Woonkeur te koppelen aan het begrip levensloopbestendigheid.

De levensloopbestendige wijk wordt gezien als het integratiekader voor de vermaatschappelijking van de zorg. Dit heeft alleen betekenis als de alarmerende terugloop van mantelzorg en vrijwilligerswerk wordt gekeerd. Dit betekent:

- Activering van jongvolwassenen, bij wie de teruggang in maatschappelijke arbeid het grootst is (het woord 'maatschappelijke dienstplicht' valt echter nog niet!)
- Ondersteuning van de drukke middelste levensfase door het uitbreiden van flexibele zorgarrangementen
- Activeren van senioren in de vierde levensfase door het benutten van competenties en het langer actief blijven in betaalde arbeid

Levensloopbestendig wonen

- **Prestatieafspraken** maken tussen de overheid en bouwende partijen over de bouw en ontwikkeling van levensloopbestendige woningen en -wijken. Nadeel is dat hiervan geen dwingende kracht uitgaat. Indien nodig kan gedacht worden aan nieuwe regelgeving of tegenprestaties van het Rijk.
- Bezien of de regeling voor **Groene Hypotheken** kan worden uitgebreid richting levensloopbestendig bouwen. Deze regeling voorziet in fiscaal begunstigde financiering van woningen in het kader van **Duurzaam Bouwen**. Tot nu toe is duurzaam bouwen uitgelegd als milieuvriendelijk bouwen; de definitie zou echter verbreed kunnen worden tot levensloopbestendig bouwen.

Levensloopbestendige wijken

- Nieuwe/vernieuwde wijken dienen een basisinfrastructuur te hebben voor zorg en dienstverlening (dienstenknoppunten genoemd). De kosten hiervan kunnen deels worden verhaald op ontwikkelaars door het instrument van de exploitatievergunning (zie Nota Grondbeleid), dat echter nog niet in de wet is vastgelegd. Uiteindelijk zullen de kosten weer worden doorberekend in de prijs van de woningen.
- In een levensloopbestendige wijk dienen voorzieningen aanwezig te zijn voor verschillende levensfasen. Nu worden subsidies aan gemeenten voor wijkvoorzieningen nog sectoraal toegekend: Welzijn, onderwijs etc. Door deze middelen te bundelen in het investeringsfonds voor stedelijke vernieuwing (ISV) en hieraan prestatie-eisen te verbinden kan de levensloopbestendigheid van wijken worden gestimuleerd.

Flexibele zorgverlening

- Om de nog ca 1 miljoen mantelzorgers te ondersteunen dient het aanbod van **respijtzorg** te worden verruimd. Genoemd worden: uitbreiden dagopvang, nachtopvang en kortdurende opname in vakanties e.d.; respijtweekenden organiseren voor mantelzorgers Financieel kader scheppen voor 5 respijtweekenden per jaar voor de 70.000 zwaarst belaste mantelzorgers
- Thuiszorg en extramuraal zorg flexibeler maken wat betreft tijdstip van inzet; professionele en informele zorg beschouwen als communicerende vaten; rooster opstellen in overleg tussen mantelzorger, zorgvrager en professional, waardoor de mantelzorger meer bewegingsvrijheid krijgt. Dit kan betekenen: meer onregelmatige werktijden voor professionele zorgverleners en dus hogere loonkosten.

Stimulering van nieuwe concepten voor zorg, welzijn en dienstverlening

- Voor het realiseren van vernieuwende projecten met wijkservicecentra of dienstenknoppunten, sectoroverstijgend aanbod en relatie met grondbeleid wordt een Stimuleringsmaatregel voorgesteld voor de duur van drie jaar gericht op projectmanagementkosten voor 5 initiatieven a 68.000 euro per project per jaar.
- Ter stimulering van levensloopbestendig wonen wordt voor gesteld een experimentenprogramma voor 10 kernen (wijken, dorpen) a 135.000 euro per kern, op te hangen aan de SEV.